

บทที่ 6

บทสรุป

จากผลการศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง ได้นำมาเสนอในบทสรุปนี้โดยจะแยกการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษา เป็นข้อสังเกตและการค้นพบจากที่ได้ศึกษามาทั้งหมด

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพ ส่วนนี้ได้แยกออกมาเพื่อความสะดวกสำหรับหน่วยงานท้องถิ่น หรือผู้สนใจ ได้ใช้เป็นแนวทางนำไปวางผังเมือง หรือนำวิธีการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพไปคัดค้นพัฒนาให้เจริญงอกงามต่อไป

ส่วนที่ 1

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีข้อสังเกตและการค้นพบที่น่าสนใจ บางประการคือ

1. สุนทรียภาพ เป็นเรื่องของการรับรู้ การเข้าใจซึ่งในเรื่องความงาม และยังรวมไปถึงลักษณะ พลัง และคุณภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความงาม

2. คุณค่าทางสุนทรียภาพ เป็นคุณภาพที่ผู้รับรู้ได้สำนึกแก่สิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพที่สิ่งนั้นๆ แสดงออกมา การให้คุณค่าทางสุนทรียภาพอาจมีได้หลากหลายตามความรู้สึกนึกคิดของบุคคลแต่ละคน แต่ความคล้ายคลึงกันในภาวะจิตใจของมนุษย์ การอยู่ภายใต้ภาวะสังคม วัฒนธรรมเดียวกันทำให้บุคคลมีแนวโน้มการให้คุณค่าทางสุนทรียภาพออกมามีคล้ายคลึงกัน

3. คุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมืองในการศึกษานี้ เป็นสุนทรียภาพที่เกิดจากรูปแบบและสัญลักษณ์ที่องค์ประกอบต่างๆ ของเมืองสื่อออกมา มักจะเรียกแทนสิ่งที่เกิดจากคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมืองว่า ความสวยงามและความน่าอยู่ของเมือง

4. การที่จะนำคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมืองไปใช้นั้น จะต้องศึกษา สारววจ วิเคราะห์ ว่าเมืองนั้นมีองค์ประกอบอย่างไร และเมื่อได้ผลการศึกษาแล้ว ได้นำผลเหล่านั้นมาสังเคราะห์สรุปเป็นคุณค่าทางสุนทรียภาพ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

4.1 เมืองนครศรีธรรมราช มีคุณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องจาก
 สิ่งต่อไปนี้คือ

- ที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และโครงสร้างทางกายภาพของตัวเมือง ทำให้มีภูมิประเทศ ลักษณะอากาศ ทรัพยากร ที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย

- ตัวชุมชนเมืองตั้งอยู่บนแนวเส้นทางที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีโครงสร้างของตัวเมืองเป็นแถบยาว (Ribbon) ไปตามแนวเส้นทาง มีขอบเขตของพื้นที่เมืองตัวเมืองเกิดการจัดวางตัวเป็นย่าน ทำให้พื้นที่เมืองมีความเป็นระเบียบและสะดวกในการเข้าถึง

- ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ได้ทำให้เกิดคุณค่าทั้งทางจิตใจวัฒนธรรม วิถีทางการดำรงชีวิตและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง เช่น มีศาสนา ความเชื่อ เทศกาลประเพณี วัฒนาอารามต่างๆ

- ลักษณะทางทัศนภาพของเมือง คือ

- การที่มีที่ว่างสาธารณะมาก ทำให้ตัวเมืองมีลักษณะดูเบาบางให้ความรู้สึกโปร่งสบาย

- สภาพแวดล้อมภายในตัวเมืองที่มีวัดวาอาราม ต้นไม้ บ้านเรือน กระจายอยู่ทั่วทั้งเมือง ทำให้ตัวเมืองมีลักษณะที่ค่อนข้างกลมกลืนไปทั้งเมือง

- สถานที่บางแห่งมีจุดเด่นทางทัศนภาพคือ ได้ทำให้เกิดความงดงามซึ่งเชื่อมโยงกับศรัทธา ความเชื่อ วัฒนธรรม และความรู้สึกนึกคิดของผู้คน

- มีสสารูปของเมืองที่ให้ความจดจำสูง ตัวเมืองให้ความแจ่มชัดเข้าใจได้ดีเนื่องมาจาก

- โครงสร้างทางกายภาพที่ค่อนข้างเป็นระเบียบ สภาพแวดล้อมภายในตัวเมืองตลอดรูปยังไม่สับสน มีองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมืองไม่มากมายเกินไป

- มีความแจ่มชัดในลักษณะของย่านและรูปแบบกิจกรรมของย่านที่สอดคล้องกับลักษณะของย่าน

- สถานที่และภูมิสัญลักษณ์มีลักษณะรูปแบบที่ชัดเจนเข้าใจได้

4.2 เมืองภูเก็ต มีคุณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องจากสิ่งต่อไปนี้คือ

- ลักษณะภูมิประเทศ และโครงสร้างทางกายภาพของตัว

เมืองที่เป็นเกาะ ทำให้มีหาดทราย ชายทะเล ภูเขา ตามธรรมชาติอยู่รอบเกาะเป็นความงดงามเนื่องมาจากสภาพตามธรรมชาติ

- การรับเอาศิลปประเพณี วัฒนธรรม จากต่างบ้านต่างเมืองมาปรับใช้ได้ปรากฏให้เห็นเป็นเส้นผ่า เป็นความงดงามของเมืองทั้งในแง่วิถีทางการดำรงชีวิตและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ลักษณะทางทัศนภาพที่มีความงดงามของเมืองคือ
 - ลักษณะตามธรรมชาติของภูเขา หาดทราย ชายทะเลต่างๆ เป็นความงดงามของสถานที่แต่ละแห่ง
 - มีภูเขาและทะเลอยู่นอกเมือง ทำให้มีวิมุขกว้างของเส้นขอบฟ้าที่งดงาม แตกต่างจากเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบกว้างๆ ทั่วไป
 - อาคารเก่าเมืองภูเก็ต เป็นศิลปสถาปัตยกรรมที่ผสมปนประหว่างศิลปะ แบบเรอแนซซองส์และนีโอคลาสสิกของยุโรปกับศิลปะแบบจีนผสมไทย ได้ให้ความงดงามแปลกตา มีความวิจิตรบรรจง เป็นสิ่งที่ให้คุณค่าทางทัศนภาพ ให้ความรู้สึกเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างอารยธรรมตะวันตกกับตะวันออก
 - มีความแจ่มชัดเข้าใจได้ และสารูปของเมืองคือ
 - มีความแจ่มชัดในลักษณะของที่ตั้ง เมืองที่เป็นเกาะและการมีกลุ่มอาคารเก่าตั้งอยู่ใจกลางเมือง
 - มีโครงสร้างขององค์ประกอบทางสารูปที่เป็นระเบียบพอสมควร

5. จากการที่ได้ศึกษาคูณค่าทางสุนทรียภาพมาแล้ว ขึ้นต่อไปคือ การหาแนวทางและมาตรการในการดำเนินการ เพื่อคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

- เรายังขาดข้อมูลหมายและมาตรการทางโครงสร้างและนวนโยบายระดับประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการ เพื่อคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมืองในเรื่อง การใช้ที่ดิน นโยบายและแผนพัฒนาสาธารณูปโภคที่ชัดเจน และการจัดองค์กรและการกระจายอำนาจการปฏิบัติงานผังเมืองไปสู่หน่วยงานท้องถิ่น
- กฎหมายต่าง ๆ ที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันขาดความยืดหยุ่นที่จะนำมาใช้ในการควบคุมทางสุนทรียภาพด้านผังเมืองโดยตรง ซึ่งถ้าหากจะนำมาใช้

แล้วจะต้องมีการแก้ไขกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 กฎหมายว่าด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดิน กฎหมายภาษีอากร ฯลฯ

6. ในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพด้านทฤษฎีพื้นที่อาคาร-ที่ว่าง ทฤษฎีความเชื่อมโยง ทฤษฎีสถานที่ และวิธีการวางผังให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สนองต่อการรับรู้มาใช้อย่างประสานกัน ซึ่งจากการวางผังได้มีการเสนอแนะมาตรการในการควบคุมผังเมืองคือ

- การแก้ไขกฎหมายและการออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการควบคุมผังเมือง ให้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2479 พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.2475 พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ.2510 และ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504

- การดำเนินการให้เป็นไปตามผังทางสุนทรียภาพ

- ให้ท้องถิ่นควบคุมการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนด้วยการออกประกาศเป็นเทศบัญญัติ ข้อบัญญัติจังหวัด ราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 หรือให้กระทรวงมหาดไทยออกข้อกำหนดเป็นประกาศกระทรวง

- ให้ท้องถิ่นออกเทศบัญญัติ ข้อบัญญัติจังหวัด หรือกระทรวงมหาดไทยออก ประกาศกระทรวงเพื่อควบคุมในเรื่องต่าง ๆ (นอกเหนือจากเรื่องอาคาร) เช่น พื้นที่โครงการให้บริการสาธารณสุขโรค การจัดระเบียบสภาพแวดล้อมทางทัศนภาพ ฯลฯ

- ให้ท้องถิ่นใช้มาตรการทางกฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายภาษีป้าย กฎหมายโบราณสถาน โบราณวัตถุ มาประกอบการควบคุมผังเมือง (หลังจากที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวแล้ว)

- ให้อำนาจจัดสร้างและพัฒนาต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอแนะ
ไว้ว่านึ่งทางสุนทรียภาพ

- ควรมีการจัดตั้งองค์กรหรือคณะกรรมการเพื่อดูแลในเรื่อง
ความสวยงามของเมือง ดูแลกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม
ประเพณี การใช้ชีวิตเมือง และให้มีการรณรงค์เพื่อพัฒนาในเรื่องดังกล่าว

ส่วนที่ 2

ข้อเสนอแนะในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพ

ข้อเสนอแนะในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพนี้ ได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาที่ผ่านมาทั้งหมดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพมีขั้นตอนในการดำเนินการคือ

1. ให้ศึกษาลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเมืองเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้
 - 1.1 ภูมิประเทศ (เมืองมีสภาพภูมิประเทศอย่างไร มีแม่น้ำ คลอง ภูเขา ฯลฯ)
 - 1.2 ภูมิอากาศ เมืองมีสภาพภูมิอากาศอย่างไร (ช่วงเวลาของฤดูกาล อุณหภูมิโดยเฉลี่ย ปริมาณน้ำฝน ฯลฯ)
 - 1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรได้เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ของชาวเมืองอย่างไรบ้าง (เช่น มีป่าไม้ สวน ไร่นา แหล่งน้ำ สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ)
 - 1.4 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทำให้ตัวเมืองมีความงดงามน่าอยู่อย่างไร (คำถามข้อนี้เป็นการศึกษาถึงลักษณะเด่นทางสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองมาเป็นคำตอบ)
2. ให้ศึกษารโครงสร้างทางกายภาพและที่ว่างของเมือง ดังนี้
 - 2.1 ศึกษาแผนที่ระดับความสูงของพื้นที่ในระดับที่เมืองตั้งอยู่เพื่อดูโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ
 - 2.2 ศึกษาแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเพื่อดู
 - พื้นที่ที่มีอาคารปกคลุม
 - รูปแบบของพื้นที่เมือง (มีลักษณะเป็นอย่างไร วงกลม กระจายเป็นรูปดาว เป็นแถบแกน ฯลฯ)
 - การแผ่ขยายของมวลหมู่อาคาร
 - ขอบเขตที่ปิดกั้นการแผ่ขยายของพื้นที่เมืองหรือการแผ่ขยายของมวลหมู่อาคาร (เช่น ภูเขา คลอง แม่น้ำ ฯลฯ)

2.3 สํารวจเนื้อเมือง โดยดูพื้นที่เมืองและลักษณะอาคารบ้านเรือนในแง่

- รูปแบบและความสูงต่ำของอาคารโดยเฉลี่ย
- ความหนาแน่นของอาคารในแต่ละส่วนของเมือง
- ที่ว่างสาธารณะ

2.4 ศึกษาวิวัฒนาการความเป็นมาของมวลหมู่อาคารที่ปกคลุมพื้นที่เมือง สถานที่สำคัญ และที่ว่างสาธารณะของเมือง

2.5 แบ่งพื้นที่เมืองเป็นย่านตามลักษณะเนื้อเมือง มวลหมู่อาคารบ้านเรือน หรือเขตตำบล

2.6 ในแต่ละย่านให้ใช้แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ และผลการสำรวจ คำนวณหาอัตราส่วนโดยประมาณต่อไปนี้

- อัตราส่วนพื้นที่คลุมดินต่อพื้นที่ว่างบนดิน

$$= \frac{\text{พื้นที่ที่มีอาคารปกคลุม} \times 100}{\text{พื้นที่ทั้งหมด}}$$

- อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่แปลงที่ดิน

$$= \frac{\text{พื้นที่ที่มีอาคารปกคลุม} \times \text{จำนวนชั้นของอาคารโดยเฉลี่ย}}{\text{พื้นที่ทั้งหมด}}$$

$$\text{หรือ} = \frac{\text{พื้นที่อาคาร}}{\text{พื้นที่ทั้งหมด}}$$

- อัตราส่วนที่เว้นว่าง

$$= \frac{\text{พื้นที่เว้นว่าง} \times 100}{\text{พื้นที่ทั้งหมด}}$$

$$\text{หรือ} = (1 - \frac{\text{พื้นที่ที่มีอาคารปกคลุม}}{\text{พื้นที่ทั้งหมด}}) \times 100$$

2.7 เมื่อได้ศึกษารองสร้างทางกายภาพและที่ว่างของเมืองมาแล้ว สามารถสรุปได้หรือไม่ว่า โครงสร้างทางกายภาพและที่ว่างของเมืองทำให้เมืองมีความน่าอยู่

2.8 จากการศึกษาเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองภูเก็ต มีข้อเสนอแนะว่า

- เมืองควรมีอัตราส่วนที่เว้นว่าง (OSR) ครอบคลุมพื้นที่ต่ำกว่า 40% ของพื้นที่ทั้งหมดของเมือง ซึ่งจะเป็นอัตราส่วนที่ทำให้เมืองไม่เกิดความหนาแน่นมาก

- ย่านของเมืองที่ได้รับการสงวนรักษาให้เป็นย่านที่ร่องสาธารณะของเมือง ควรมีอัตราส่วนที่เว้นว่างในย่านนั้นไม่ต่ำกว่า 70% ของพื้นที่ย่านนั้น และพื้นที่ร่องสาธารณะในย่านนั้นควรมีความกว้างใหญ่พอสมควร จึงจะให้ความรู้สึกโปร่งสบาย

- เมืองที่มีที่ร่องสาธารณะของเมืองตั้งอยู่ใจกลางเมือง จะทำให้เมืองนั้นมีความเบาบางกว่าเมืองที่มีที่ร่องสาธารณะตั้งอยู่ขอบรอบนอกของตัวเมือง ดังนั้นถ้าเป็นไปได้จึงควรวางผังให้เมืองมีที่ร่องสาธารณะ หรือมีอัตราส่วนที่เว้นว่างสูงในย่านใจกลางเมือง

3. ให้ศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และวิถีทางการดำรงชีวิตของชาวเมือง ดังนี้

3.1 สาเหตุจุดเริ่มต้นของความเป็นเมือง และประวัติศาสตร์ความเปลี่ยนแปลงของเมือง

3.2 การก่อตัวและความเปลี่ยนแปลงทางประเพณีวัฒนธรรม

3.3 สิ่งที่เหลือปรากฏอยู่ในปัจจุบันอันเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ประเพณีวัฒนธรรม

- ขนบธรรมเนียมประเพณี

- งานเทศกาล

- สิ่งก่อสร้าง ศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม

- การละเล่นพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นเมือง ฯลฯ

3.4 เมื่อได้ศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและวิถีทางการดำรงชีวิตของชาวเมืองแล้ว สามารถสรุปได้หรือไม่ว่าเมืองมีความงดงามมีเสน่ห์อย่างไร

4. ให้ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่อไปนี้

- อนาคต
- 4.1 การเปลี่ยนแปลงของจำนวนพลเมือง และแนวรั้วใน
- 4.2 แนวรั้ว ความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ
- 4.3 ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและวิถีทางการดำเนินชีวิต
5. ำให้ศึกษาทัศนภาพของเมืองในเรื่องต่อไปนี้
- 5.1 วิวุมกว้างของเมือง
- เส้นขอบฟ้าของเมือง ในทิศทางต่างๆ มีลักษณะเป็น
- อย่างไร
- มีภูมิสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ปรากฏ
- อยู่หรือไม่
- มีกลุ่มอาคารปรากฏอยู่หนาแน่นบริเวณใด
 - มีฉากหลังของเส้นขอบฟ้าเป็นธรรมชาติที่งดงามหรือไม่
 - มีความต่อเนื่องกลมกลืนไปทั้งเมืองหรือไม่
- 5.2 ตัวปิดล้อม
- ลักษณะทางทัศนภาพของตัวเมืองโดยรวม ำให้ภาพที่
- หนาแน่น เบาบางอย่างไร
- ย่านต่าง ๆ ของเมืองมีความหนาแน่น เบาบางแตกต่างกันอย่างไร
- 5.3 ถนน
- ช่องวิวของถนนสายใดบ้างที่มีความน่าสนใจ
 - มีภูมิสัญลักษณ์ใดบ้างที่มีตำแหน่งที่ตั้งปรากฏอยู่บนถนน
- หรือตามช่องวิวของถนน
- ลักษณะของอาคารบ้านเรือนสองข้างถนนเป็นอย่างไร
 - มีสิ่งรบกวนทางทัศนภาพใดบ้างที่ปิดกั้นช่องวิวของถนน
- เช่น สะพานลอย สายไฟฟ้า ฯลฯ
- 5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างอุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองในที่ว่าง
- อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ที่จอดรถประจำทาง บ้าย
- บอกทิศทาง ฯลฯ มีลักษณะสีสรร และได้ติดตั้งอย่างเหมาะสมหรือไม่

- บ้ายโฆษณา เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า ได้ทำลายคุณค่า
ความสวยงามของอาคารบ้านเรือนหรือไม่

- สิ่ง que ช่วยทำให้เมืองดูนุ่มนวล อ่อนโยนลง เช่น ต้นไม้
ต่าง ๆ ใดมีอยู่ในย่านใดของเมืองบ้าง และเพียงพอหรือไม่

5.5 สถานที่ที่มีทัศนียภาพงดงาม และสถานที่สำคัญของเมือง

- บริเวณใดบ้างของเมืองที่มีทัศนียภาพงดงาม
- มีการเข้าถึงทางทัศนภาพที่ดีหรือไม่
- มีความต่อเนื่องกลมกลืนกับลักษณะของย่านหรือไม่
- มีลักษณะทางสถาปัตยกรรม และมีความเด่นชัดของ
สถานที่อย่างไร

- ความเป็นระเบียบ สะอาด เป็นธรรมชาติหรือไม่
- ผูกพันกับวิถีชีวิต ความเชื่อของชาวเมืองอย่างไร
และทำให้ชาวเมืองได้มีส่วนร่วมในสถานที่นั้นอย่างไร

5.6 ทัศนียภาพของเมืองโดยรวม เป็นอย่างไร

- ความหนาแน่น เบาบาง
- ความเป็นระเบียบขององค์ประกอบต่าง ๆ
- ความนุ่มนวล เป็นธรรมชาติ ความคุ้นเคยเป็นมิตร
ของสภาพแวดล้อมกายภาพ

- ความแจ่มชัดของสถานที่

6. ให้ศึกษารูปของเมืองในเรื่องต่อไปนี้

6.1 ภาพพจน์ของเมืองโดยรวมที่เป็นความแจ่มชัดในความจดจำ
ของผู้คนทั่วไป (เช่น ภูเก็ตเป็นเกาะ นครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณ)

6.2 องค์ประกอบทางสารูปของเมืองต่อไปนี้ มีความแจ่มชัดใน
ความจดจำของชาวเมืองอย่างไร และชาวเมืองสามารถระบุตำแหน่งในแผนที่
เมืองได้หรือไม่

- เส้นทาง
- เส้นขอบ
- ชุมทาง

- ย่าน
- ภูมิสัญลักษณ์

6.3 องค์ประกอบทางสಾರูปของเมืองในข้อ 6.2 มีความหมายต่อชีวิตจิตใจชาวเมืองอย่างไร

6.4 จากองค์ประกอบทางสารูปของเมืองที่แจ่มชัดในความจดจำของชาวเมืองสามารถบอกได้หรือไม่ว่าเมืองนั้นมีโครงสร้างทางกายภาพที่เป็นระเบียบสวยงาม

7. จากการศึกษาข้อ 2 ข้อ 5 และข้อ 6 ให้นำผลการศึกษามารวมกันแล้วเขียนเป็นแผนที่ บริเวณที่มีความสำคัญทางสุนทรียภาพของเมือง

8. จากการศึกษาข้อ 1 ถึงข้อ 7 จะได้ข้อสรุปว่าเมืองมีคุณค่าทางสุนทรียภาพอย่างไร (โปรดดูจากข้อ 1.4, 2.7, 3.4, 5.6, 6.4 หรือข้ออื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร)

9. จากคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง ในข้อ 8 และจากการศึกษาในข้อ 4 ให้นำมาวางแผนทาง หรือตั้งเป้าหมายในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพ

10. ในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพให้ทำดังนี้

10.1 แนวทาง/เป้าหมายในการวางผัง จะต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในแง่การใช้พื้นที่เมืองให้ดูผลจากการคำนวณข้อ 2.6 และแนวโน้มนการเปลี่ยนแปลงข้อ 4 มาวางแผนทาง/ ตั้งเป้าหมายในการวางผังเพื่อรองรับความเจริญเติบโตของเมือง

10.2 การวางผังเพื่อควบคุมพื้นที่สิ่งก่อสร้าง ให้กระทำดังนี้

- การรักษาโครงสร้างทางกายภาพของเมือง จากัดขนาดของพื้นที่เมืองให้ควบคุมโดยอัตราส่วนพื้นที่คลุมดินต่อพื้นที่ว่างบนดิน (GAC) uly อาศัยความแตกต่างของอัตราส่วนดังกล่าว เป็นเครื่องมือในการควบคุมให้เกิดความแตกต่างระหว่างพื้นที่
 - การรักษาที่ว่างของเมือง และลักษณะความหนาแน่นของแต่ละย่าน ให้ควบคุมโดยกำหนดอัตราส่วนที่เว้นว่าง (OSR)
 - การควบคุมเพื่อลดความหนาแน่นแออัดของอาคาร

สถานที่ในแต่ละย่าน ให้ควบคุมโดยกำหนดอัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่แปลงที่ดิน (FAR)

- การควบคุมเพื่อให้เกิดการเข้าถึงทางทัศนภาพ ความต่อเนื่อง เชื่อมโยงและความงดงามทางทัศนภาพ ให้ควบคุมโดยกำหนด ระยะถอยร่นของอาคารจากแนวถนน ความสูงของอาคาร ลักษณะ รูปแบบ และสี สรรของอาคาร

- มาตรการในการควบคุมพื้นที่สิ่งก่อสร้างทางเทศบาล หรือทางจังหวัดสามารถควบคุมได้ด้วยการออกเทศบัญญัติ หรือข้อบัญญัติจังหวัด โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 หรือให้กระทรวงมหาดไทยออกเป็นประกาศกระทรวง

10.3 การควบคุมความเจริญเติบโตของเมือง

- ให้ใช้โครงข่ายถนนเพื่อควบคุมหน้าที่ใช้สอยของย่าน

- ย่านธุรกิจการค้า ควรมีโครงข่ายถนนแบบตาราง สี่เหลี่ยมเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงมากที่สุด

- ย่านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ควรมีโครงข่ายถนนแบบดуг แบ็ง ถนนปลายตัน หรือถนนซอยเล็ก ๆ เข้าสู่ที่อยู่อาศัย เพื่อลดปริมาณการจราจรที่ไม่จำเป็น และให้เกิดความปลอดภัย ความสงบเหมาะสมต่อการเป็นย่านที่อยู่อาศัย

- ย่านที่มีสถานที่สำคัญ โบราณสถาน ควรหลีกเลี่ยงที่จะมีถนนผ่านกลางย่านแต่ควรมีโครงข่ายถนนผ่านใกล้ ๆ หรือมีเส้นทางคมนาคมที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของย่าน (เช่น รถไฟฟ้าใต้ดิน)

- ให้ใช้โครงข่ายสาธารณูปโภคเพื่อควบคุมความเจริญเติบโตในย่าน ต่างๆ ของเมือง

- ย่านที่อยู่อาศัย ควรมีโครงข่ายสาธารณูปโภคไว้ เฉพาะสำหรับบ้านเรือนอยู่อาศัยเท่านั้น

- ย่านธุรกิจการค้า ให้ขยายโครงข่ายสาธารณูปโภค

ไว้ตามความจำเป็นที่เกิดขึ้น แต่ควรมีขีดจำกัดไว้เพื่อไม่ให้เมืองเกิดความหนาแน่นแออัดมากเกินไป

- ควรกำหนดขอบเขตการให้บริการสาธารณูปโภคไว้สำหรับ ประเภท และรูปแบบของอาคารสิ่งก่อสร้างที่ต้องการให้เกิดขึ้น
- ควรมีระบบโครงข่ายระบบขนส่งมวลชนเพื่อ
 - รองรับการเพิ่มขึ้นของประชากร
 - ทดแทนการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลซึ่งจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามจำนวนประชากรอันจะทำให้เกิดปัญหาการจราจรในเมืองอย่างไม่มีสิ้นสุด

- มาตรการควบคุมความเจริญเติบโตของเมือง ควรจะออกเป็นเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติจังหวัด

10.4 การพัฒนาสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ให้คุณค่าทางสุนทรียภาพควรกระทำดังนี้

- จะต้องทราบว่าสิ่งใดมีคุณค่าต่อชีวิตจิตใจชาวเมือง (ดูผลจากข้อ 3.3)
- จะต้องทราบว่าบริเวณย่านใดของเมืองที่ควรจะสงวนรักษาไว้ หรือเมืองมีสิ่งใดที่ควรจะสงวนรักษาไว้ (ดูผลจากข้อ 5.5, 7 และ ข้อ 8)
- ทำการป้องกันและขจัดสิ่งรบกวนทางทัศนภาพ โดยออกเป็นเทศบัญญัติ ข้อบัญญัติจังหวัด เพื่อควบคุม
 - บ้ายโฆษณา
 - เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์
 - การติดตั้งอุปกรณ์ใด ๆ เข้ากับตัวอาคาร (เช่น เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ)
- สิ่งก่อสร้างใด ๆ ที่จะทำลายคุณค่าทางทัศนภาพของย่านสถานที่ เช่น สะพานลอย ฯลฯ
- ทำการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของย่าน/สถานที่ โดยยึดหลักต่อไปนี้
 - ให้ความสะอาดเป็นระเบียบของสถานที่

- ให้ความร่วมมือ สวຍงาม เป็นธรรมชาติ
- ให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

สมตามลักษณะสภาพแวดล้อมของย่าน/สถานที่นั้น

11. ในการวางผังเมืองทางสุนทรียภาพ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับผลกระทบของผังดังนี้

- ผลที่เกิดขึ้นกับเส้นขอบฟ้าของเมือง โดยการจัดกลุ่มของอาคาร (ด้วย GAC, OSR, FAR) เพื่อให้อาคารต่างๆ ไม่บดบังทัศนียภาพของภูมิสัญลักษณ์ และไม่ทำลายความงดงามของเส้นขอบฟ้าของเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผลจากการวางผังทำให้เกิดอินทรีย์เอกภาพ (Organic Unity) อาคารถูกจัดรวมกลุ่มได้จังหวะสัมพันธ์กันผลลัพธ์ที่ออกมา ก็อาจก่อให้เกิดความปิติทางสุนทรีย์จากการเห็นเส้นขอบฟ้าของเมืองได้

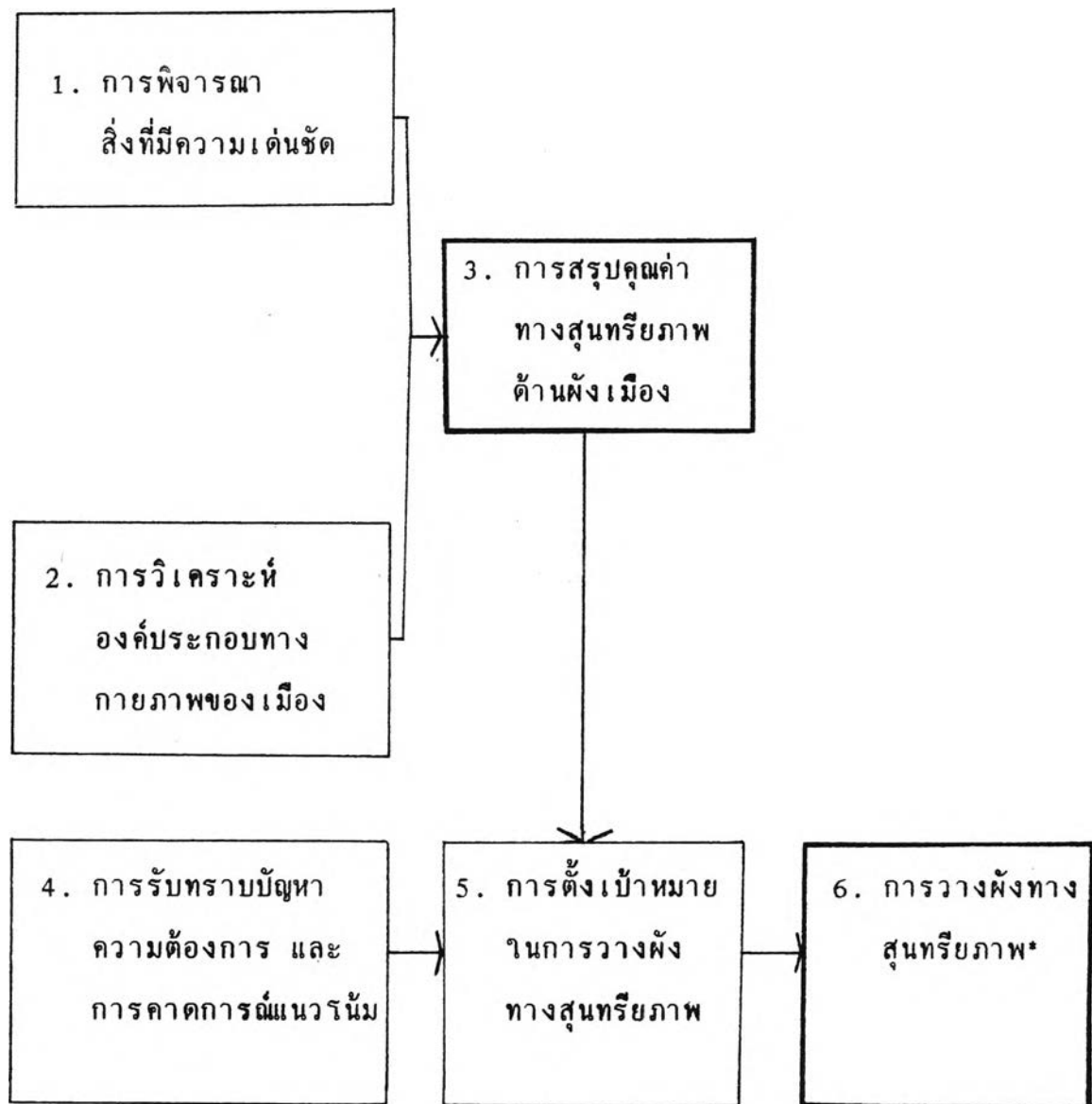
- ผลที่เกิดขึ้นกับที่ว่าง หรือเนื้อที่สำหรับการเคลื่อนไหวของประชาชนและยานพาหนะ ๒ระหว่างกลุ่มมวลหมู่อาคารของเมือง ผลที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้ชาวเมืองเกิดความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยชีวิตเมือง

- ผลที่เกิดขึ้นกับความสำคัญของสถานที่ ความสวยงามของอาคารสถานที่ ทำให้ชาวเมืองมีส่วนร่วม มีความรู้สึกร่วมในการรับรู้ความงดงามของสถานที่ต่างๆ เกิดความรู้สึกว่าเมืองน่าอยู่

- ผลที่เกิดจากสิ่งประดับตกแต่งต่าง ๆ เช่น ทางเดินเท้า หมู่มวลต้นไม้ ฯลฯ ที่มีต่อประสาทสัมผัสของผู้รับรู้ ทำให้เมืองเป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา

สรุปแนวทางการวางผังทางสุนทรียภาพ

เพื่อให้ข้อแนะนำในการวางผังทางสุนทรียภาพที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 11 ข้อ สามารถนำไปปฏิบัติงานได้โดยสะดวกที่สุด จึงขอเสนอแนะทางโดยสรุปในการวางผังทางสุนทรียภาพดังนี้

* อนึ่งผังทางสุนทรียภาพจะต้องมีการทดสอบปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของเมืองก่อนที่จะนำไปใช้ และควรจะมีการปรับปรุงให้เหมาะสมตามช่วงระยะเวลาต่าง ๆ อยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ 1 การพิจารณาสิ่งที่มีความเด่นชัดของเมือง

ไม่มี	มี	เด่นชัดอย่างไร / เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของเมืองหรือไม่
<ul style="list-style-type: none"> - ทางภูมิศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> - ภูเขา - ทะเล/หาดทราย - แม่น้ำ/คลอง - ลักษณะอากาศ - ทรัพยากรธรรมชาติ - ทางประวัติศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> - โบราณสถาน - สิ่งก่อสร้าง - ศิลปวัตถุ - ทางสังคมวัฒนธรรม <ul style="list-style-type: none"> - ขนบธรรมเนียมประเพณี - วิถีทางการดำรงชีวิต - งานเทศกาล - ทางศิลปสถาปัตยกรรม - ทางด้านอื่น ๆ 		

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพของเมือง

- 1 ให้วิเคราะห์โครงสร้างของพื้นที่เมืองจากแผนที่เส้นระดับความสูง บริเวณใจกลางเมืองมีความสูงโดยเฉลี่ย ลักษณะระดับความสูงโดยรอบตัวเมืองในทิศทางต่าง ๆ รูปแบบของพื้นที่วิเคราะห์น่าจะเป็นที่ตั้งเมืองมีลักษณะใด
 - แบบราบ
 - เป็นแอ่งกระทะ
 - เป็นสันเนิน
 - อื่น ๆ
 โครงสร้างของพื้นที่เมืองเป็นเอกลักษณ์ของเมืองหรือไม่
- 1 ให้วิเคราะห์เนื้อเมืองจากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ และสำรวจ ความสูง-ต่ำของอาคารบ้านเรือนในเมือง พื้นที่ที่มีอาคารปกคลุมอยู่ตำแหน่งใดของเมือง พื้นที่ว่างสาธารณะอยู่บริเวณใดของเมือง รูปแบบของพื้นที่ที่มีอาคารปกคลุมมีลักษณะใด
 - เป็นวงกลม
 - กระจายเป็นรูปดาว
 - เป็นแถบแกน
 - อื่น ๆ
 แม่น้ำ คลอง ตัดผ่านตัวเมืองในลักษณะใด
- 1 ให้แบ่งตัวเมืองเป็นย่านโดยอาศัย
 - ความคล้ายคลึงกันของลักษณะอาคารบ้านเรือน
 - ลักษณะกิจกรรม
 - เขตการปกครอง
- 1 ให้วิเคราะห์ลักษณะของย่านตามรายการต่อไปนี้
 - รูปแบบของอาคารส่วนใหญ่ในย่าน (เป็นบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ หรือตึกสูง)

รูปแบบกิจกรรม (ที่อยู่อาศัย ย่านธุรกิจการค้า ย่านที่ร่ำง
สาธารณะ ฯลฯ)

จำนวนพื้นที่ของย่าน

จำนวนพื้นที่อาคารคลุมดิน

จำนวนชั้นของอาคารโดยเฉลี่ย

อัตราส่วนพื้นที่คลุมดินต่อพื้นที่ว่าง

อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่แปลงที่ดิน

อัตราส่วนที่เว้นว่าง

ความสำคัญของย่านนี้ที่มีต่อเมือง

- 1. ให้วิเคราะห์ลักษณะทางทัศนภาพของเมือง

เส้นขอบฟ้าของเมืองในทิศทางต่าง ๆ

ภูมิสัญลักษณ์ที่สำคัญมีอะไรบ้าง

ความหนาแน่น เบาลางของอาคารในย่านต่าง ๆ

บริเวณที่มีทัศนียภาพงดงามของเมือง

- 2. ให้วิเคราะห์องค์ประกอบบางสาธูปของเมืองที่มีความแจ่มชัดในความ

จดจำของผู้คน

เส้นทาง

เส้นขอบ

ชุมทาง

ย่าน

ภูมิสัญลักษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

เมืองมีคุณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องจาก	ไม่มี	มี	องค์ประกอบใดที่ทำให้เกิดคุณค่าทางสุนทรียภาพ
<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะทางภูมิศาสตร์ - ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ - ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม - โครงสร้างของพื้นที่เมือง - ลักษณะเนื้อเมือง - ลักษณะทางทัศนภาพของเมือง - ความแจ่มชัดขององค์ประกอบทางสารูป - คุณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องจากลักษณะอื่น ๆ 			

ขั้นตอนที่ 4 การรับทราบปัญหา ความต้องการ และการคาดการณ์แนวโน้ม

ปัญหาของเมือง มีอะไรบ้าง

- ปัญหาเนื่องมาจากโครงสร้างทางกายภาพของพื้นที่เมือง
- ปัญหาเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม
- ปัญหาอื่น ๆ

ความต้องการของชาวเมือง และนักท่องเที่ยว เช่น

- ความต้องการที่อยู่อาศัย
- ความต้องการด้านการคมนาคม
- ความต้องการทางสาธารณสุข
- ความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าของเมือง
- ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

การคาดการณ์แนวโน้ม

- แนวโน้มจำนวนประชากร

- แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ
- แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม
- แนวโน้มทางกายภาพของพื้นที่เมือง
- แนวโน้มทางด้านอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การตั้งเป้าหมายในการวางผังทางสุนทรียภาพ

- การรักษาคูณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องมาจากเอกลักษณ์ต่าง ๆ
- การรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประชากร เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม
- การรองรับความต้องการของชาวเมือง นักท่องเที่ยว ทั้งในด้านบริการชุมชน และทัศนภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น
- การป้องกันและแก้ไขปัญหาของเมือง ในอนาคต

ขั้นตอนที่ 6 การวางผังทางสุนทรียภาพ ประกอบด้วย

- ผังทางสุนทรียภาพว่าด้วยการอนุรักษ์องค์ประกอบที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพของเมือง
 - ให้ระบุงค์ประกอบที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพของเมือง แล้วออกเทศบัญญัติข้อบัญญัติจังหวัด อนุรักษ์องค์ประกอบดังกล่าว
- ผังทางสุนทรียภาพว่าด้วยการใช้ที่ดิน
 - ให้วางผังแล้วควบคุมผังโดยการออกเทศบัญญัติ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในการวางผังจะกำหนดอัตราส่วนพื้นที่คลุมดินต่อพื้นที่ว่างบนดิน อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่แปลงที่ดิน อัตราส่วนที่เว้นว่าง เพื่อให้เกิดความแตกต่างกันในแต่ละย่าน โดยมีหลักการดังนี้
 - ย่านธุรกิจการค้า ควรปล่อยให้มีการเจริญเติบโตได้ตามความเหมาะสม
 - ย่านที่อยู่อาศัย ควรมีที่ร่มมาก ไม่ควรมีอาคารสูง
 - ย่านที่มีโบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ควร

ควบคุมความสูงของอาคารไว้ด้วย

ย่านที่ร่องสาธารณะ หรือย่านอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตาม
 ธรรมชาติ จะต้องกำหนดอัตราส่วนที่เว้นว่างไว้ให้มากที่สุดที่
 จะเป็นไปได้

- ฟังทางสุนทรียภาพว่าด้วยความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมและ
 สาธารณูปโภค

วางผังรถยนต์ใช้เทศบัญญัติควบคุมโครงข่าย

สาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคม ให้เกิดขึ้นตามความ
 จำเป็นและลักษณะของย่าน ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับผังทาง
 สุนทรียภาพว่าด้วยการใช้ที่ดิน

- ฟังทางสุนทรียภาพว่าด้วยทัศนภาพและสารูปของเมือง

ให้แสดงผลจากการวิเคราะห์ลักษณะทางทัศนภาพ องค์ประกอบ
 ทางสารูปของเมืองมาวางผัง แล้วออกเทศบัญญัติมาควบคุม
 ผังในแง่ระยะถอยร่น ของอาคารจากแนวถนนรวมทั้งการ
 ปรับปรุงบริเวณที่มีคุณค่าทางทัศนภาพของเมืองให้งดงาม

- ฟังทางสุนทรียภาพว่าด้วยชีวิตเมือง

ให้กำหนดพื้นที่ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของเมืองเป็นเขตพิเศษ
 แล้วออกเทศบัญญัติเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว
 พร้อมทั้งมีการรณรงค์ให้ชาวเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
 านการพัฒนาเขตพิเศษ

แนวทางการวางผังทางสุนทรียภาพที่ได้สรุปเป็นขั้นตอนมาทั้งหมดนี้
 หน่วยงานท้องถิ่นสามารถยึดถือเป็นหลักปฏิบัติได้โดยตรง ในรายละเอียด
 ของแต่ละขั้นตอนหน่วยงานท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมใน
 ดุลยพินิจของคณะกรรมการผังเมืองท้องถิ่น